



## WORKING WITH CLASSICAL TEXTS IN MOTHER TONGUE LESSONS IS AN IMPORTANT FACTOR IN INCREASING THE INTELLECTUAL POTENTIAL OF YOUNG PEOPLE

Payziyeva Nilufar Nabijonovna<sup>1</sup>

<sup>1</sup>Teacher of mother tongue and literature of secondary school No. 26 of Samarkand district, Samarkand region  
<https://doi.org/10.5281/zenodo.5046271>

### ARTICLE INFO

Received: 15<sup>th</sup> June 2021  
Accepted: 20<sup>th</sup> June 2021  
Online: 25<sup>th</sup> June 2021

### KEY WORDS

Great ancestors, wise teacher, career choice, classic text, text assignment, native language, students, encyclopedic scholar.

### ABSTRACT

*This article discusses the importance of the use of classical texts in mother tongue lessons in student education. It is also revealed that when working with classical texts, it is possible to increase the intellectual potential of students by completing a number of tasks based on legends about the lives of great figures.*

## ONA TILI DARSLARIDA MUMTOZ MATNLAR BILAN ISHLASH YOSHLAR INTELLEKTUAL SALOHIYATINI OSHIRISHNING MUHIM OMILI

Payziyeva Nilufar Nabijonovna<sup>1</sup>

<sup>1</sup>Samarkand viloyati, Samarqand tumanidagi XTBga qarashli 26-sonli umumiy o'rta ta'lim maktabining ona tili va adabiyot fani o'qituvchisi  
[payziyevanilufar@gmail.com](mailto:payziyevanilufar@gmail.com)

### MAQOLA TARIXI

Qabul qilindi: 15-iyun 2021  
Ma'qullandi: 20-iyun 2021  
Chop etildi: 25-iyun 2021

### KALIT SO'ZLAR

Buyuk ajdodlar, donishmand ustoz, kasb-hunar tanlash, mumtoz matn, matnli topshiriq, ona tili, o'quvchilar, qomusiy alloma.

### ANNOTATSIYA

*Ushbu maqolada ona tili darslarida mumtoz matnlardan foydalanishning o'quvchi ta'lim-tarbiyasida nechog'lik muhim ahamiyatga ega ekani haqida so'z boradi. Shuningdek, mumtoz matnlar bilan ishlashda buyuk siymolar hayoti bilan bog'liq rivoyatlar asosida bir necha topshiriqni bajarish orqali o'quvchilarning intellektual salohiyati oshishiga erishish mumkinligi ham ochib berilgan.*

Ta'lim-tarbiya tizimi yosh avlodni o'qitish, unga zarur zamonaviy, ilmiy va kasbiy bilimlarni berish, yuksak axloqiy va estetik

fazilatlarni, sog'lom milliy g'urur va vatanparvarlikni shakllantirish, fikrlash madaniyatini o'stirish jamiyat



taraqqiyotining ham, tafakkur rivojlanishining ham asosiy sharti va vositasidir.

Jumladan, umumiy o'rta ta'lim muassasalarida ona tili o'qitishning asosiy maqsadi o'z fikrini turli nutqiy vaziyatlarda og'zaki va yozma tarzda, mustaqil ravishda to'g'ri va ravon bayon qiladigan, ijodiy fikrlay oladigan, o'zgaralar fikrini to'g'ri anglaydigan – muloqot va nutq madaniyati rivojlangan, kitobxonlik madaniyati shakllangan shaxsni kamol toptirishdan iborat.

O'quvchining shaxsiy munosabatini a'lo darajada shakllantirish maqsadida beriladigan matnli topshiriqlarda ajdodlarimiz faoliyatiga oid rivoyatlardan samarali foydalanish ijobiy natija beradi. Matn bilan ishlash jarayonida o'quvchilarning o'zbek xalq og'zaki ijodi, mumtoz va zamonaviy adabiyotni ham xalqaro miqyosda o'rganishi va targ'ib qilishi, dunyo adabiy maydonida yuz berayotgan eng muhim jarayonlar bilan uzviy bog'liq holda tahlil etishi, zarur ilmiy amaliy xulosalarni chiqarishi va kelgusida hayotga tadbiiq etishiga alohida e'tibor qaratiladi.

Shu o'rinda, jahon ilm-fanida "tibbiyot ilmining sultoni" darajasiga ko'tarilgan, salomatlik sirlariga doir ruboiylari bilan o'zbek adabiyotini boyitgan qomusiy alloma Abu Ali Ibn Sino faoliyatiga oid bir rivoyatni misol tariqasida keltirib o'tamiz:

Abu Ali ibn Sinoning qo'lida ta'lim olish, unga shogird bo'lish katta sharaf edi. Kunlardan bir kun ikki ota o'z o'g'illarini Ibn Sinoga shogirdlikka bermoqchi bo'lishdi.

– Ey ulug' tabib, huzuringizga bolalarimizni olib keldik. Tarbiyangizga olib, shogirdlikka qabul qilsangiz. Zora sizga o'xshab tabib bo'lib yetishsalar, – deyishdi.

Ibn Sino rozilik bildirib, ularni sinab ko'rib shogirdlikka olishini aytdi. Ibn Sinoning bir odati bor edi. Kim unga shogird tushmoqchi bo'lsa, oldin sinovdan o'tkazar, so'ng tabiblik ilmini o'rgatar edi.

– Bolalarim, – dedi kelgan yigitlarga qarab, tog'-u toshlar kezing, cho'l-u biyobonlar oralang-da, har biringiz ming donadan o't-giyoh terib kelinglar.

Ibn Sino shunday dedi-da, har birining qo'lga xalta berdi. Oradan bir necha kun o'tdi. Bolalarning birinchisi kelib, yiqqan giyohlarni Ibn Sinoning oldiga to'kdi. Hammasi shifobaxsh giyohlar edi. Buni ko'rgan Ibn Sino quvonib so'radi:

– Barakalla o'g'lim, eng dorivor giyohlarni teribsang. Endi bir savolimga javob bersang. Qani ayt-chi, oyoq qabarishiga nima davvo bo'ladi?

– Mening tabiblikdan xabarim yo'q, – dedi bola, – sizga o'zim endi shogird tushdim-ku.

Ibn Sino: "Shu o'n kun orasida nabotot ichida yurib tabiblikdan alifni o'rganmabsanmi, sendan tabib emas, olibsotar chiqadi" – dedi ko'nglida. So'ng ovozi chiqarib:

– Senga javob, o'g'lim, ketaver! Borib olibsotarga shogird bo'li! – dedi.

Oradan bir kun o'tgach, ikkinchi bola yetib kelib, to'plagan o'tlarni hakimning oyog'i ostiga to'kdi. Ibn Sino juda xursand bo'lib:

– Barakalla, bo'tam, qani menga ayt-chi, oyoq qabarganiga nima davvo bo'ladi? – deb so'radi.

– Yovvoyi rayhon yoxud yalpizni suvda ivitib, ozgina tosh tuzdan qo'shib yuvish kerak, – javob qildi bola.

– Cho'l-biyobonda qolding-ku, suv topolmading deylik, chanqoqni nima bilan qondirish mumkin? – yana savolga tutdi Ibn Sino bolani.



– Yantoqning suvi chanqoqni qondiradi, ham darmon bo`ladi, – dadil javob berdi bola.

– Rahmat, o`g`lim, sen endi menga shogirdgina emas, farzand ham bo`lding! Ona tilimizning go`zallig-u-latofatini qalban his etish, ma`naviy merosimizni o`quvchilar ongiga singdirish, ularni barkamol shaxs sifatida tarbiyalashda buyuk ajdodlarimiz hayoti va faoliyatiga doir rivoyat va afsonalarning ahamiyati beqiyos. Ushbu keltirilgan rivoyat orqali o`quvchi alloma avvalo, bolaning qiziqishini o`rganish va so`ng kasb yoki hunarga yo`naltirishi lozimligini uqtirayotganini, qolaversa, o`z sohasini mukammal bilgan allomamizning shogirdlari yaxshi tabib bo`lishi uchun qayg`urgani va o`z maqsadiga erisha olganini anglab yetadi.

Shuningdek, o`quvchi:

- matnda berilgan sharaf, nabotot, alif, hakim kabi so`zlarning ma`nosini o`rganishda izohli lug`at bilan ishlash orqali qo`shimcha bilimga ega bo`ladi;
- matn mazmunini bugungi kun bilan bog`laydi;
- matnga bo`lgan shaxsiy munosabatni og`zaki va yozma ravishda bayon qiladi;

- matnning o`ziga manzur bo`lgan qismini yod oladi.

Matn asosida berilgan ushbu topshiriqlar o`quvchining haqiqiy shaxs bo`lishi, ya`ni, individual, boshqalarda takrorlanmas o`ziga xosliklarni milliy va umuminsoniy qadriyatlar bilan chambarchas holda o`zida mujassam etishi uchun u eng avvalo erkin va ijodiy fikrlaydigan, zamonaviy bilimlarni puxta egallagan, tashabbuskor va mustaqil qaror qila oladigan, o`z moddiy va ma`naviy ehtiyojlarini to`g`ri anglab, to`g`ri qondira oladigan, mehnatsevar va intellektual salohiyatli bo`lishiga zamin yaratadi. Xotirani mustahkamlash uchun beriladigan matndan parchani yod olish topshirig`i o`quvchiga ma`naviy ozuqa beribgina qolmay, insoniy fazilatlarni shakllantirishda, ilmiy salohiyatni oshirishida katta yordam beradi.

Ona tili darslarida bu kabi tarbiyaviy ahamiyatga ega matnli topshiriqlarni berib borish kelajakda o`quvchini lu`gat boyligini oshirishga, intellektual salohiyatining yuqori darajaga erishuviga, qolaversa, kasb-hunar tanlash va qiziqishlaridan kelib chiqqan holda doimiy faoliyat olib borishiga xizmat qiladi.

### **Foydalanilgan adabiyotlar:**

1. Mirziyoyev. Sh. M. Niyati ulug` xalqning ishi ham ulug`, hayoti yorug` va kelajagi farovon bo`ladi. – T.: O`zbekiston, 2019. – 396 b)
2. Ona tili. Umumiy o`rta ta`lim maktablarining 8-sinfi uchun darslik. T. Cho`lpon nomidagi nashriyot-matbaa ijodiy uyi. 2019. 111-112-betlar
3. Hozirgi o`zbek adabiy tili. Akademik litsey va kasb-hunar kollejlarning I,II,III bosqich talabalari uchun darslik. T. 2013. 3-bet